

AMNESTY INTERNATIONAL. LETSELS VEROORZAAKT DOOR MARTELEN

T. van Balen-Ofner*

Ondanks de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948) en de Conventie tegen Martelen van de Verenigde Naties (1948) komt martelen en georganiseerd geweld nog steeds wijdverbreid voor in de wereld. In de *Positions Statement on Nurses and Torture* (1989) van de International Council of Nurses (ICN) wordt martelen gedefinieerd als: "de opzettelijke, systematische en moedwillige toediening van lichamelijk en geestelijk lijden door een of meerdere personen, die alleen of in opdracht van een autoriteit van iemand informatie of een bekentenis wil afdwingen, intimideren of straffen, de persoonlijkheid wil breken of om andere redenen." Amnesty International zet zich in voor alle slachtoffers van martelingen, die vanwege hun "bekenntnissen" meestal tijdens oneerlijke processen worden veroordeeld tot gevangenisstraffen. Amnesty doet een beroep op regeringen om de daders te berechten, de slachtoffers vrij te laten en te voorzien van medische zorg en compensatie. Amnesty spreekt ook van marteling in gevallen waarin gewapende oppositiegroepen zich schuldig maken aan dit soort praktijken.

De gevolgen van marteling invalideren het slachtoffer zowel lichamelijk, als geestelijk. In januari 2000 stond in een brief die uit een gevangenis in Syrië werd gesmokkeld: "Het lichaam uitrekken op een ladder. Ophanging aan de polsen. Elektrische schokken. Zuur gieten op de voeten. Een gebroken fles in de anus duwen. We zijn allemaal getuige geweest."

Er is een onderverdeling te maken in vormen van marteling d.m.v.: a. grof fysiek geweld, b. technische hulpmiddelen, c. farmacologische, chemische en thermische middelen en d. moderne psychologische methoden.

De meest verbreide vormen van marteling vereisen geen of nauwelijks hulpmiddelen zoals bij slaan, schoppen, langdurig in een moeilijke houding laten staan of zitten, pijnlijke boeien, het uittrekken van nagels of haren, verstikking, enz.

- a. Voorbeelden van marteling met grof fysiek geweld:
- Het toedienen van zweepslagen, b.v. met een riem met metalen knoppen, spijkers, pinnen of metalen stukken (door de voormalige presidentiële garde van voormalig Zaïre).
  - De falaka of falanga: het slaan op de voetzolen met een stok, knuppel of pook. De zwellingen die dat oplevert worden verergerd door de voeten van het slachtoffer in zout-

water te dompelen.

- Het samenbinden van polsen en enkels en het schuiven van een stang onder de knieën, waardoor de bloedtoevoer wordt afgesneden. Daarbij wordt het slachtoffer geslagen (Haïti, Nepal, Sri Lanka).
- Onderdompelen van het hoofd in water, vaak gevuld met uitwerpselen of chloor (in Latijns Amerika de "submarino", de onderzeeër genoemd).
- Verstikking door een plastic zak over het hoofd te binden.
- Seksuele marteling is wijdverbreid, vooral verkrachting. Vrouwenbesnijdenis is een vorm van marteling. De meeste slachtoffers van seksuele marteling die in opvangcentra in het westen zijn opgenomen zijn echter mannen.
- Het in brand steken van slachtoffers (bruidverbranding in India en Pakistan).
- Amputaties (Saoudi Arabië, Rwanda).

- b. Voorbeelden van marteling met behulp van technologie:
- Het toedienen van elektrische schokken. Dit is bijzonder pijnlijk vooral als de stokken worden ingebracht in de mond, anus of vagina.
  - De "al-kursi al-almani" of de "Duitse stoel". Dit is een metalen stoel, waarop het slachtoffer wordt vastgeklonken in boeien. De stoel heeft een terug klapbare leuning, waardoor de ruggengraat wordt opgerekt en ontwracht. (Syrië).

- Ophangen aan een ronddraaiende ventilator (in Birma "de helikopter" en in India "het vliegtuig" genoemd).
- c. Marteling met behulp van farmacologische, chemische middelen en thermische middelen:
- Medicijnen zoals hallocinogenen en/of insuline kunnen worden toegediend om het slachtoffer geestelijk te ontwrachten. Chemische middelen kunnen veel pijn veroorzaken en worden toegediend om het slachtoffer ernstig te verminken (vrouwelijke slachtoffers in Pakistan op verdenking van overspel).
- Bij thermische middelen moet gedacht worden aan het uitdrukken van sigaretten op de huid en andere vormen van verbrandingen

WCS CONGRES

Amnesty International heeft een CD-ROM gemaakt met afbeeldingen van letsels ten gevolge van martelingen. Deze CD-ROM zal vertoond worden tijdens het WCS Congres op 8 en 9 november 2005. Verpleegkundigen van de Medische Beroepsgroep van Amnesty International zullen de CD-ROM laten zien in de stand van Amnesty International.

Fig. 1. Een foto waarbij het slachtoffer meerdere eerste en tweede graads verbrandingen heeft die in het granulatiestadium verkeren. De letsels op de rug zijn veroorzaakt door een verhit hoefijzervormig voorwerp.

Fig. 2. Een foto over de falanga: Het slachtoffer heeft haematomen op de zolen van beide voeten. De letsels zijn enkele dagen oud. Ze zijn hoogstwaarschijnlijk veroorzaakt door het slaan met een ijzeren staaf, met rotan of een stok.

en het laten staan in ijskoud water of buiten in de vrieskou.

d. Voorbeelden van toepassing van moderne psychologische methoden:

- Sensorische deprivatie door eenzame opsluiting, schijnexecuties, onthouding van slaap, dreigen familieleden te martelen. Het hoofd in een metalen container duwen, waarop hard geslagen wordt. Deze vormen van marteling laten geen fysieke sporen achter.

LICHAMELIJKE GEVOLGEN VAN MARTELINGEN OP KORTE TERMIJN

- Algemeen: algehele malaise, gewichtsverlies, pijn, extreme vermoeidheid, haaruitval, enz.
- Cardiovasculair: hartritmestoornissen, retrosternale pijn, hartinfarct, enz.
- Pulmonaal: ademhalingsproblemen, haematothorax, astma-aanvallen, bronchitis, enz.
- Gastro-intestinaal: verlies van eetlust, braken, maagpijn, gastritis, maagbloeding, maagperforatie, buikpijn, diarree, obstipatie, rectaal bloedverlies, enz.
- Urogenitaal: nierrupturen, nierbloeding, haematurie, cystitis, incontinentie, scrotum/testikelzwellingen, hydrocèle, amenorrhoe, enz.
- Bewegingsapparaat: fracturen, zeer pijnlijke spieren, spasmen, zwelling

gen van de gewrichten, ligamentrupturen, compartimentsyndroom, osteomyelitis, amputaties, enz.

- Zenuwstelsel: intense hoofdpijn, duizeligheid, kort/langdurig verlies van bewustzijn, commotio, contusio, hersenbloeding of -trombose, convulsies, partieel sensibiliteitsverlies van armen en/of benen, tijdelijke pareses, trekkingen in spierbundels, tremoren, dwarslaesie, enz.
- Zintuigen: verminderd gezichtsvermogen, dubbelzien, uitgestoken ogen, gehoorverlies, perforatie trommelvlies, enz.
- Mond: gebroken tanden en kiezen, kaakfracturen, slijmvlieszwellingen, enz.
- Huid: haematomen, bloedingen, schaaf- en snijwonden, steek- en schotwonden, kneuzingen, insectenbeten, brandwonden, enz.
- Door dehydratie, bloedverlies en geen of slechte voeding, slechte hygiëne en de onthouding van medische zorg zijn de slachtoffers extra vatbaar voor infecties.

LICHAMELIJKE GEVOLGEN OP DE LANGE TERMIJN

Dit is afhankelijk van de ernst van de martelingen en de aard van de letsels. Algehele malaise, hartkloppingen, duizeligheid, hyperventilatie, gewrichtsklachten, infertiliteit, chronische infecties komen veelvuldig voor.

PSYCHISCHE GEVOLGEN VAN MARTELING

In het martelcentrum: bewustzijnsstoornissen, (verhoogd of verlaagd), veranderingen in de waarneming, geheugenstoornissen, stemmingsveranderingen.

Kort na vrijlating: depressies, paranoïa, apathie, angst, vrees, regressie.

Op langere termijn: driftbuien, depressies, geheugen- en concentratiestoornissen, slapeloosheid, nachtmerries, flashbacks, frigiditeit, impotentie, huwelijksproblemen, opvoedingsproblemen, alcohol- of drugsverslaving, suïcideneigingen.

In alle bovengenoemde fasen kan het

DE UNIVERSELE VERKLARING VAN DE RECHTEN VAN DE MENS (1948)

Artikel 3

Een ieder heeft recht op leven, vrijheid en onschendbaarheid van zijn persoon.

Artikel 5

Niemand zal onderworpen worden aan foltering, noch aan een wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing.

Fig 3. Een foto van een slachtoffer met lineaire schaafwonden en haematomen. Het transportpatroon is veroorzaakt door het slaan met een fietsketting.

posttraumatische stressyndroom (PTSS) optreden: nachtmerries, flashbacks, vermijdingsgedrag, gevoelens van onthechting en vervreemding, verminderde belangstelling voor belangrijke activiteiten, verhoogde prikkelbaarheid, schrikreacties, woede-uitbarstingen, fysiologische reacties bij gebeurtenissen die op de traumatische lijken, enz.

THERAPIE

Fysieke klachten en psychische klachten moeten adequaat behandeld worden. Als hulpverlener is het daarbij belangrijk om te letten op het volgende:

1. Het slachtoffer wordt ook als slachtoffer erkend, want martelingen kunnen sporen nalaten, maar dat hoeft niet! Autoriteiten en daders hebben er belang bij om bewijzen van martelingen te verdoezelen en juridisch en medisch onderzoek daarnaar tegen te werken. Documentatie over martelingen door organisaties als Amnesty International levert negatieve publiciteit op voor autoriteiten. Sommige landen zijn tegen het Internationaal Strafhof, waardoor de daders van misdrijven tegen de menselijkheid, zoals genocide, vrij rond lopen.
2. De reactie op martelingen individueel heel verschillend kan zijn.

PROBLEMEN BIJ HET GEVEN VAN MEDISCHE ZORG

De slachtoffers van ernstige vormen

van marteling worden opgenomen in een ziekenhuis om medisch behandeld te worden. Dat betekent dat artsen en verpleegkundigen hen zullen zien. Het basisvertrouwen van deze mensen in andere mensen is ernstig geschonden. Dat kan problemen opleveren door b.v. angst en wantrouwen tegenover de medische stand. Het komt voor dat tijdens gevangenschap sommige artsen zich hebben laten gebruiken om de gevangene na "medisch onderzoek" "fit" te verklaren voor een volgende martelsessie.

Gemartelden hebben vaak problemen met de beleving van hun eigen lichaam. Zij kunnen geen verbanden leggen tussen hun huidige klachten en vroegere mishandelingen. De communicatie kan verstoord zijn door verwardheid, flashbacks en andere psychische stoornissen. Medische handelingen of verrichtingen kunnen als bedreigend ervaren worden door het zien van medische instrumenten, het afnemen van bloed voor onderzoek, het maken van een ECG (elektroshock), het ondergaan van een röntgenonderzoek of CT-Scan. Angst voor een invasief onderzoek zoals een gastroscopie, colonscopie, cystoscopie of gynaecologisch onderzoek of operaties kunnen optreden. Het onder narcose gaan kan associaties oproepen doordat het slachtoffer een kapje op krijgt (verstikking). Het wakker worden op de uitslaapkamer kan beangstigend zijn. Een verblijf

op de intensive care idem dito.

Het verblijf in kleine ruimtes, b.v. de lift kan als bedreigend ervaren worden.

Daarom is het belangrijk om een vertrouwensrelatie op te bouwen met het slachtoffer en hem of haar goed voor te lichten over onderzoeken. Factoren die onrust en pijn veroorzaken moeten zoveel mogelijk weggenomen of verminderd worden. Goede pijnbestrijding is noodzakelijk. Een vertrouwenspersoon, vriend of familie, kan het slachtoffer begeleiden naar onderzoeken en kan een grote steun zijn. Het slachtoffer moet van tevoren ingelicht worden dat een behandeling gestopt kan worden indien hij of zij dit wil, wanneer het hem of haar teveel wordt. Evaluatie na afloop is ook belangrijk omdat bij volgende onderzoeken rekening kan worden gehouden met problemen die het slachtoffer met onderzoeken heeft.

CONCLUSIE

Mensenrechten en gezondheidszorg zijn van vitaal belang voor de slachtoffers van martelingen. Er is een duidelijk verband tussen de toegevoegde letsels en de verwondingen die dit lichamelijk en geestelijk teweegbrengt. Om goede medische zorg te kunnen verlenen moeten artsen en verpleegkundigen een vertrouwensrelatie opbouwen met het slachtoffer. Factoren die beangstigend zijn moeten onderkend en zoveel mogelijk weggenomen worden. Medische documentatie is van groot belang als ondersteuning bij juridische procedures waarbij de rechten van de slachtoffers worden erkend.

* **Trix van Balen-Ofner**

Lid Medische Beroepsgroep, Amnesty International

Informatie: Postbus 1968, 1000 BZ Amsterdam

Wie brieven wil schrijven voor de slachtoffers van mensenrechtenschendingen kan zich aanmelden bij het medisch schrijfnetwork via
Tel (020) 626 36 44,
medisch@amnesty.nl
Websites www.amnesty.nl,
www.amnesty.org/health

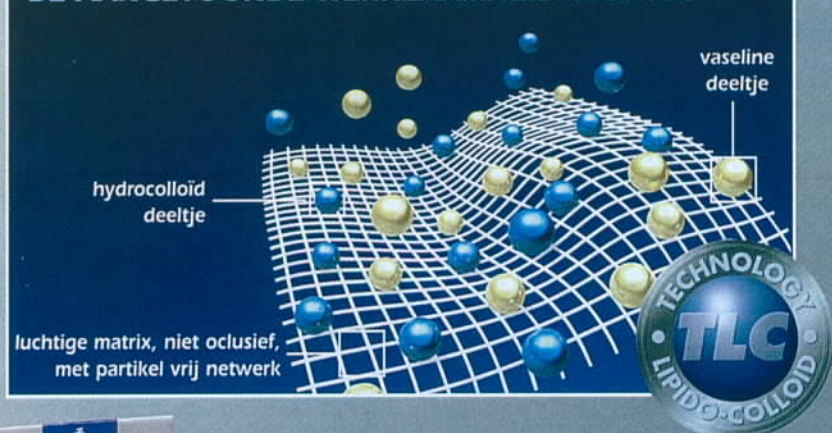

LITERATUUR EN ANDERE INFORMATIE

1. *The ICN Code of Ethics for Nurses*, International Council of Nurses (ICN), 3, Place Jean marteau, Ch 1201 Geneva, Switzerland, ISBN 92 95005 16 3.
2. *United Nations Documentation, Committee Against Torture, Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, United Nations*: www.un.org/Depts/dhl/resguide/specr.htm#torture
3. *CD-ROM "Scarring from Torture"*, an instruction manual on identification and description of scarring due to ill-treatment and torture, Amnesty International, The Netherlands, 2002.
4. *Handboek Medische Onderzoeksgroep (MOG)*, Amnesty International, 2000.
5. *The Istanbul Protocol*, protocol voor medisch onderzoek en documentatie bij slachtoffers van marteling: www.phrusa.org/research/istanbul_protocol
6. *International Rehabilitation Council for Torture Victims (IRCT)*, Kopenhagen, Denmark, www.irct.org
7. Marcussen, H. & Rasmussen, O.V., "Examining torture Survivors, Articles and Guidelines". A reference book. Adapted lectures from a seminar held by Amnesty International Danish Medical Group, 1987, published by IRCT.
8. Physicians for Human Rights, "Examining Asylumseekers". A Health Professional's Guide to Medical and Psychological Evaluations of Torture, 2001, ISBN 1879707365.
9. De Engels- en Franstalige website van de *Organisation Mondiale Contre La torture*: www.omct.org
10. Canadian Centre for Victims of Torture: www.ccvvt.org/

Urgotul® vermindert het oppervlak van het ulcus met meer dan 60 % in minder dan 4 weken

DE AANGETOONDE WERKZAAMHEID VAN TLC

DUIDELIJKE AFNAME VAN PIJN TIJDENS VERZORGING

- Geen maceratie van de wondranden
- Pijnloze en atraumatische behandeling
- Semi oclusieve wondgenezing

(*) DATA ON FILE PHARMADEAL

PHARMA DEAL B.V.
Your partner in medical promotion

PHARMADEAL B.V. • POSTBUS 98 • 9640 AB VEENDAM
TEL: 0598-364240 • FAX: 0598-364241 • E-MAIL: INFO@PHARMADEAL.NL

URG